

**חוברת הערכה חלופית
בתושב"ע.
כיתה י'9 ימין אורד.
תש"פ.**

תוכן עניינים.

- הקדמה ..... עמ' 3.**
- האם יש מצווה ללכת לרופא? ..... עמ' 4.**
- פגיעה בגוף שלי, והתאבדות..... עמ' 11.**
- טיפול רפואי בכפיה..... עמ' 13.**
- ניתוק חולה ממכשיר הנשמה..... עמ' 20.**
- רפלקציה על הלמידה על הנושא ..... עמ' 24.**

לידיעת המשתמשים בחוברת:

החוברת מתבססת חלקית על חוברת המפמ"ר בנושא.

חלק מהמקורות, לקחתי מהמקורות בחוברת של

המפמ"ר.

אך הוספתי מקורות רבים. כתבתי את השאלות, וכו'.

החוברת פתוחה לזיכוי הרבים, לקחת את כולה, או

חלקים ממנה.

יהודה רוזנברג.

טיפול רפואי, וכפיית טיפול רפואי.

הקדמה:

ברפואה בימינו בארץ ישראל, וע"פ חוקי המדינה, הרופא צריך לקבל מהחולה (או ממי שנקבע כאפוטרופוס שלו, במקרה של ילד קטן, או אדם שנמצא במצב שאינו יכול לאשר או לשלול טיפול, עקב מצבו) 'הסכמה מדעת'. הכוונה שהחולה חייב להבין מה הרופא רוצה לעשות לו? איזה טיפול מומלץ ע"י הרופא? והחולה צריך להחליט אם הוא מוכן לטיפול המוצע ע"י הרופא, או לא. ואף לחתום על הסכמתו לטיפול.

על הרופא לידע את החולה במצבו המדוייק, הסיכוי והסיכון בטיפול, או כל מידע רלוונטי אחר הקשור למצבו של החולה.

החשיבה מאחורי החוק הזה, כי גופו של האדם שייך לו, ולאף אחד אין זכות לעשות שום דבר הקשור לגוף האדם ללא הסכמתו, וחתימה על הסכמתו.

חוק זה, בא גם להגן על זכויות הפרט.

בנוסף, הנחת היסוד היא שאדם שבחר בטיפול רפואי, יאמין יותר בהצלחת הטיפול, ובכך יגדיל את סיכוי הצלחת הטיפול.

אבל ישנם מצבים, שבהם אמרנו כי ממנים אפוטרופוס לחולה, כי הוא לא מסוגל לקבל החלטות לגבי עצמו, עקב מצבו הנפשי או הפיזי, או ילד קטן.

החוק מאפשר לבצע טיפולים גם ללא הסכמת החולה במקרים:

א. טיפול חירום, שלא מאפשר לעקב את הטיפול, עד קבלת הסכמה מהחולה או האפוטרופוס.

ב. כאשר מצבו הנפשי או הפיזי כרגע לא מאפשר לקבל את הסכמתו, ולא ידוע כי הוא מתנגד לטיפול.

(ע"פ חוק 'זכויות החולה' תשנ"ו-1996).

בחוברת זו, נעסוק בשאלות כמו האם צריך / חייבים / אסור ללכת לרופא? האם זכותי להחליט כי אני לא רוצה עוד לחיות?

האם זכותו של הרופא לבצע פעולות כי ברור שיגרמו ללב להפסיק לעבוד, ובכך להביא למותו של החולה? ועוד.

ברור כי הנושא רחב עד מאוד, ולא הבאתי כאן אלא טיפה מתוך היס.

אין בכוונת החוברת להביא פסק הלכה בנושאים, אלא רק להביא הבהם דעות שונות, לשאול שאלות, ולחשוב מה אני מרגיש לגבי הנאמר בחוברת?

נאחל לכולנו כי לא נזדקק כלל לרופאים, שנכה לחיות מתוך בריאות אושר ועושר.

יהודה רוזנברג.

האם יש מצווה ללכת לרופא?

פרשת ואתחנן

(טו) וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֵׁיכֶם כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל־תְּמוּנָה בַּיּוֹם דְּבַר יִקְוֶה אֲלֵיכֶם בְּחֶרֶב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ :

1. מה לומדים מפסוק זה? (שים לב! האם הפרוש המוכר לך, מתאים גם להמשך הפסוק?).

מנהגי החז"ם: חולצה שאכל ביום הכיפורים אינו צריך כפרה

חולצה שאכל ביום הכיפורים אינו צריך כפרה

כא אדע שמותר לו לאכול ביום הכיפורים, אם אכן אכל ביום הכיפורים, אינו צריך שום כפרה על כך (הפרדס).

הטעם: לפי ש"אונס רחמנא פטריה" (שם).

טעם נוסף: אדרבה, באכילתו הוא מקיים מצוות צעה על "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" (כנסת יחזקאל).

2. א. האם חולה שצריך לאכול ביום כיפורים, ומחליט להמשיך לצום – קיים מצווה, או עבר עבירה, לפי ספר מנהגי החגים?
 ב. מהם 2 הטעמים שהכותב מביא לפסיקה שלו?

י'לא תצמוד על דם רצק" (ויקרא יט, טז).

ש'לחן צדוק יורה דעה הלכות ביקור חולים ורפואה ונוטה למות ואוסס סיון
 עלו

סעיף א

א נתנה התורה רשות לרופא לרפאות. ומצוה היא. ובכלל ביקוח נפש הוא.
 ואם מונע עצמו, הרי זה שופק דמים, ואפילו יש לו מי שירפאנו, עלא מן הכלל
 אדם לזכה להתרפאות.

ומיהו לא יתעסק ברפואה אא"כ הוא בקי, ולא יהא שם גדול ממנו, שאם לא
 כן, הרי זה שופק דמים. ואם ריפא עלא ברשות בית דין, חייב בתשלומין,
 אפילו אם הוא בקי. ואם ריפא ברשות ב"ד, וטעה והליק, פטור מדיני אדם
 וחייב בדיני שמים. ואם המית, ונודע לו ששם, אולא על ידו.

3. א. מאיזה פסוק למד הרמב"ם שיש לרופא רשות לרפא?

_____

ב. נסו למצוא בעזרת הפלאפון, או כל מקור אחר, פסוק נוסף שממנו לומדים
 שיש לרופא מצווה לרפא.

_____

ג. האם לפי הרמב"ם יש מצווה לרופא לרפא? כיצד למדת זאת?

_____

_____

_____

4. א. למי משווה הרמב"ם את הרופא שלא ניסה לרפא בן אדם?

_____

ב. האם לפי הרמב"ם, רופא טוב יכול להגיד "לא נורא, יש כבר רופא פשוט
 שמטפל בחולה"? למה?

_____

_____

_____

ט"ז יורה דעה סימן ש"ק א
 לומר דהאי קרא דרפא ירפא קמ"ל מצוה. (ללאמר שהפסוק "ורפא ירפא" בא
 להשמיץ לנו מצוה).

דאלו האדם לכאי אינו צריך לכך. ואדרבה היה צריך דוקא רפואה ע"י שמיט.
 אלא דלפי דרכו של אדם רשות הוא לו. וע"כ (וצ"כ) הוה האידנא (היום
 זה) חיוב בדבר ומצוה היא, כיון דלפי מעשה האדם חיותו תלוי בכך כן נ"ל
 נכון.

וצ"י ברמב"ן פ' בחקותי האריך בענין זה של רפואות ומדבריו משמע בפירוש
 ורפא ירפא כמ"ש: אק יס לי מקום ציון כמה שכתב שם שאין מעשה רפואות
 בבית הצדיקים וכן אמרו כל כ"ב שנה דמלך רבה [ר' יוסף] אפילו אומנא
 לביתיה (אומן = רופא לביתו) לא קרא עכ"ל.

משמע דמפרש שלא הוצרך לרפואה.
 ובאמרא משמע דהוא הלך לבית האומן רק שלא נהג כבוד בעצמו לקרוא
 אותו לביתו.

שוב ראיתי בסוף הוריות מביא שם כן אגדה זאת ומביא בעצ' צין יצקה שם
 פירוש שאון דהכי קאמר הלכות של צנוה של רב יוסף זרמה שלא הוצרך כלל
 לאומן ולזה כוון שם הרמב"ן:

5. א. האם לפי הטי"ז, זה נכון ללכת לרופא? לאיזה חולה, לדעתו, לא צריך
 ללכת לרופא? מדוע?

ב. מה יעשה חולה זה, במקום ללכת לרופא?

---

6. א. הטי"ז מביא סיפור מהגמרא. מה מספרת הגמרא?

ב. הטי"ז מביא שלושה דרכים להבין את הסיפור. מהם?

1.

---

2. _____

_____

3. _____

_____

ג. לאיזה מהפרושים אתה מתחבר יותר? למה?

_____

_____

ד. לאיזה פרוש אתה לא מתחבר? מדוע?

_____

_____

_____

רמב"ן פרשת החקות

והכלל כי להיות ישראל שלמים והם רבים, לא יתנהג צנינם בטבע כלל, לא באופט, ולא בארצט, לא בכללם, ולא ביחיד מהם, כי יברק השט לחמט ומימט, ויסיר מחלה מקרבם, עד שלא יצטרכו לרופא ולהשתמר בדרכי הדרכי הרפואות כלל, כמו שאמר (שמות טו כו) כי אני ה' רופאק.

וכן היו הצדיקים עושים בזמן הנבואה, גם כי יקרט צון שיחלו לא ידרשו ברופאים רק בנביאים, כצנין חזקיהו בחלותו (מ"ב כ ב ט). ואמר הכתוב (דהי"ב טז יב) גם בחליו לא דרש את ה' כי ברופאים, ואילו היה דבר הרופאים נהוג בהם, מה טעם שיזכיר הרופאים, אין האשט רק בצבור שלא דרש השט. אבל הוא כאשר יאמר אדם, לא אכל פלנוי מצה בחט המצות כי אט חמץ:

אבל הדורש השט בנביא לא ידרוש ברופאים. ומה חזק לרופאים בבית צוסי רצון השט, אחר שהבטיח וברק את לחמק ואת מימיק והסירותי מחלה מקרבק, והרופאים אין מצטיהם רק על המאכל והמשקה להזהיר ממנו ולצוות עליו:

7. הרמב"ן, נוקט בחלק זה של דבריו, עמדה מאוד ברורה ביחס לצורך ללכת לרופא.

א. מהי עמדתו בשאלה, לפי קטע זה בתוך דבריו?

_____

_____

_____

ב. חפשו מה היה מקצועו של הרמב"ן, לצורך פרנסתו.

ג. האם המידע מעורר אצלך שאלה?

ד. האם יש לך הסבר לסתירה שבין דברי הרמב"ן למקצועו? מה ההסבר?

המשך דברי הרמב"ן:

והוא מאמר (ברכות ס א) שאין דרכם של בני אדם ברפואות אלא שנהגו, אילו לא היה דרכם ברפואות יחלה האדם כפי אשר יהיה עליו צונש חטאו ויתרפא ברצון ה', אבל הט נהגו ברפואות והשם הניחם למקרי הטבעים: וזו היא כוננת באמרם (שם) ורפא ירפא מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות, לא אמרו שנתנה רשות לחולה להתרפאות, אלא כיון שחלה החולה ופא להתרפאות כי נהג ברפואות והוא לא היה מצד השם שחלק בחייט, אין לרופא לאסור עצמו מרפואתו, לא מפני חשש מא ימות בידו, אחרי שהוא בקי במלאכה ההיא, ולא בעבור שיאמר כי השם לבדו הוא רופא כל פשר, שכבר נהגו. ... אבל ברצות השם דרכי איש אין לו עסק ברפואים:

8. כיצד מסביר הרמב"ן את הצורך ברופאים, למרות כל דבריו הקודמים?

9. א. האם לפי הרמב"ן, מותר לרופא להגיד "אני לא מוכן לטפל בחולה, כי אני מפחד לטעות"?

ב. מה אפשר ללמוד מדברי הרמב"ן, על תפקיד כל אדם המבין ברפואה (מע"ר, חובש, אחות, רופא...) שרואה תאונת דרכים בדרכו למקום כלשהו?

---

*שולחן ערוך יורה דעה הלכות ביקור חולים ורפואה ונוטה למות ואוסס סימן
לפ*

דין הרופא, וכו' סעיפים.

*סעיף א: נתנה התורה רשות לרופא לרפאות. ומצוה היא. ואכלל פיקוח נפש
הוא. ואם מונע מצוה, הרי זה שופך דמים, ואפילו יש לו מי שירפאנו, לפא מן
הכל אדם זוכה להתרפאות.*

*ומיהו לא יתעסק ברפואה אא"כ הוא בקי, ולא יהא שם אדול ממנו, אם לא
כן, הרי זה שופך דמים.*

10. א. לפי רבי יוסף קארו – (המחבר – מחבר השולחן ערוך) יש מצווה להיות רופא

שמרפא אנשים. איזו מצווה קיים?

ב. באיזה מקרה איש רפואה לא צריך לטפל בפצוע/חולה? _____

ג. מה הכללים היום, בהגשת עזרה ראשונה לפצוע? למשל, האם למי שעבר

קורס עזרה ראשונה של 20 שעות, רשאי לטפל ב.ת.ד.? פרט! _____

האם יש מצווה לאדם חולה ללכת לרופא?

יהודי חלה בדלקת ראות קשה. אשתו והילדים לחצו עליו ללכת לרופא. אבל

הוא בשלו "מי שיחליט אם אני אחיה או לא, זה רק הקב"ה. אם הקב"ה

ירצה – אני אבריא, גם בלי הרופא. ואם נגזר עלי למות, הרופא ממילא לא

יוכל לעזור. אז בשביל מה אלך?!"

האם הוא צודק? האם זו זכותו? האם יהודי רשאי לחכות לנס שירפא

מעצמו? מה דעתך? _____

הרב שלמה בן אדרת, שו"ת הרשב"א, חלק א סימן תי"ט
 מי שהשיטו החולי, אינו סומק על הנס שלא לשאול ברופאים ולהתעסק
 בדברים המוציאים. והוא אמרו: "ורפא ירפא" (שמות כא, י"ט), ואמרו
 חז"ל מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות (בבא קמא פה ע"א).
 ואמרו: "נתנה רשות" – לומר שאין לה הפק מה שהזירה התורה
 בהשגחה... ולא עוד אלא שאסור להיכנס בצניני הסכנות ולבטוח על
 הנס... ואמרו כל הסומק על הנס אין עושין לו נס (ע"פ שבת לב
 ע"א). ומותר לבטוח באדם והוא שלא יסור לבו מן השם. ואמרו:
 "ארוך הצמר אשר יבטח באדם ושמך לרצונו, ומן ה' יסור לבו"
 (ירמיהו י"ז, ה). אך לבטוח בשם שיצעה לו תשועה על ידי האיש הפלואני
 מותר ומצוה... ואפילו החסיד שבחסידיק אין להט רשות לצעות
 במלאכתן דרך הביטחון רק כדרכו של צולט.

11. סכם את הפרק הזה.

א. מהתורה לומדים ש

_____

ב. מבחינה מעשית, חולה

_____

ג. חולה הרוצה לצום ביום כיפורים, והרופאים אומרים לו לאכול, מה

יעשה? _____

_____

ד. לפי הרמב"ן, מחלה – זה סימן שהאדם _____

לכן הדרך לרפא חולה, היא שהחולה _____

_____

ה. ממקצועו של הרמב"ן, אני לומד כי הוא חשב על החולים והרופאים

_____

_____

ו. לפי השו"ע – האם יש מצווה להיות רופא?

_____

ז. למי לפי השו"ע אסור לרפא?

_____

ח. האם יצא לך לטפל בפצועים? באיזו מסגרת? מה היה המקרה?

כאיצה בארץ שלי, והתאבדות.

משיבת נפש הוספות תשובות המינים

נצחתי חכם א' מחכמי האומות ואמרתי לו אתה מודה שאדם הממית את עצמו
 שחייה מיתה, שהרי נאמר את דמכם לנפשותיכם אדרוש, אמר הן בוודאי אין לו
 כפרה, ואמרתי ואם לא יהיה עצמו בסיוף או יטבץ בנהר או יתלה שמת תיכף,
 אכן הוא אוכל סע המות שימות תוק יומיים מה דינו, השיב גם הוא חייה מיתה
 בעצמו. אמרתי אם אכל מאכל שימות רק יום אחד קודם למנו, אי"כ אי"כ חייה
 מיתה בעצמו, מאז הקדוש ברוך הוא הוא הרופא אומן והנהיגנו שלא לאכול
 מאכלים הרעים כי יקרבו מיתתו, הרי בוודאי שבמליד מתחייה בנפשו. ולא היה
 לו מה להשיב.

12. קרא את הסיפור. על מה התווכחו הרב ואותו חכם הלא יהודי?

---

13. מהיכן למד הרב שמי שמתאבד – יקבל עונש מהקב"ה?

---

14. האם גם פעילות לא בריאה, העלולה לקצר אפילו רק ביום אחד את החיים,
 יש לה דין שדומה להתאבדות?

---

15. נקודה למחשבה.... עד היכן אפשר ללכת עם הדין הזה? למשל, האם מי
 שמעשן קצת, גם עבר עבירה כזאת? האם מי שאוכל אוכל לא בריא, מלא
 שמן, מלח, סוכר... האם אפשר להגיד שעבר עבירה? ומה לגבי נהג הנוהג
 במהירות מופרזת? מה דעתך?

ספר חסידים (מראשיות) סימן תרצה

ואק את דמכט לנפשותיכם אדרוש (בראשית ט' ה') אט מת אדט
 בפסעו כעון שמתקוטט עד שהורטיט אותו עתידי ליתן את הדין שטרט
 לעצמו מיתה. או אט הולק למקוט סכנה כעון על קרח בימות החורף
 אט נפל במיט ונטבצ. או בחורבה ישנה הלך ונפלה עליו. וכן
 המתקוטט עט אדט אלט ורצח ומלט לו ונה מחרפו ומכעיסו כל
 אלה עתידין ליתן את הדין שטרמו מיתה לעצמן להתקוטט עט מי
 שהערה משחקת לו, או שמתקוטט עט מכשפים ומכשפות ועט מצנישים
 ונצנישים על ידט. או בני אדט שהט מוצט ונלחמים לבורים ומרובים.

16. לאחר שקראת את הדברים של הספר חסידים, האם תשנה את דעתך לגבי
 השאלה הקודמת?

---

17. באיזה מקרה יש לי מצווה לסכן את חיי? (התשובה לא כתובה בקטע
 הזה...?). למה?

---

18. על פי הנאמר בפסקה הזאת. אם אני רב עם אדם אליס, הידוע כמסוכן,
 שבקלות מתחמם, ויכול לפגוע בי, והוא אכן פגע בי, ורצח אותי. האם בבית
 דין של מעלה אני אצא זכאי? למה?

---

19. מה אני יכול ללמוד מקטע זה, על השאלה "מה עלי לעשות, כאשר אני מרגיש שאני בצדק צריך לריב עם אדם חזק ומסוכן?"

---

20. לגבי הליכה נהיגה בכביש, ישנה אימרה האומרת "בכביש אל תהיה צודק, אלא תהיה חכם". האם עקרון זה נכון, לפי דברי ספר החסידים, גם במקרים אחרים?

---

21. מה דעתך לגבי דעת כותב הפסקה? האם זה נראה לך נכון לא לריב, גם אם אני צודק, רק כי השני חזק ממני? נמק את דעתך ?

טיפול רפואי כפיה.

האם בשל חובת שמירת הגוף והבריאות נשללת מהאדם זכות הבחירה וההחלטה אם לטפל בגופו, או לסרב לקבל טיפול אף על פי שללא טיפול זה יהיו חייו בסכנה? כאשר חולה מסרב לקבל טיפול רפואי, מחמת ייאוש או בשל גודל הייסורים העתידיים, או אף מפחד מייסורי הטיפול בלבד - האם רשאי הרופא לכפות עליו טיפול על מנת להציל את חייו, או שמא עדיין הדבר תלוי בבחירתו החופשית של החולה ובהסכמתו? אדם שגילה כי הוא חולה בסרטן (ר"ל), והרופאים אומרים לו כי אם יעבור כימוטרפיה + ניתוח לכריתת היד, שבה נמצא הגידול, וגם אז יש לו סיכוי של 30% לחיות.

הוא אוסף את משפחתו, ומודיע כי החליט לא להילחם. לא מוכן לעבור את הניתוח לכריתת היד, וטיפול כימוטרפי. הוא מבקש כי יניחו לו למות, ומוכן לקבל רק חומרים נגד כאבים, כדי שיזכה למות כמה שיותר מהר, עם כמה שפחות סבל.

המשפחה מנסה לשכנע אותו להילחם במחלה, כי יש לו סיכוי לנצח.

הוא לא מקבל את בקשתם.

הם פונים לבית החולים, ומבקשים שירדו את האבא, וינתחו ויורידו את היד עם הגידול.

האם בית החולים רשאי לנתח ולכרות את היד, בניגוד לדברי החולה?

האם לפי ההלכה, ניתן לכפות עליו את הטיפול הרפואי? האם זכותו להגיד "החיים שלי הם שלי. הגוף שלי הוא שלי, וזכותי לדרוש לא לעבור את הניתוח. כי אני רוצה לפחות למות עם גוף שלם"?

22. מה דעתך?

מדינת ישראל קיימת "חוק החולה הנוטה למות" (התשס"ו-2005). מטרת החוק היא: "להסדיר את הטיפול הרפואי בחולה הנוטה למות תוך איזון ראוי בין ערך קדושת החיים, לבין ערך אוטונומיית הרצון של האדם והחשיבות של איכות החיים" (סעיף 1א). החוק נאמר באופן מיוחד: "חוק זה מבוסס על ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית ועל עקרונות יסוד בתחום המוסר, האתיקה והדת" (סעיף 1ב).

בחוק יש התייחסות לזכותו של החולה לדרוש טיפול רפואי, להימנע מקבלת טיפול רפואי, וכן להפסיק טיפול רפואי שהחל להצניק לו. החוק מחלק את החולים הסופניים לשני סוגים: א. חולה שההצרכה היא שהוא לא יחיה יותר משישה חודשים - החוק מאפשר, כאשר החולה אינו רוצה שחיו יוארכו, שלא לתת לו טיפולים רפואיים מאריכי חיים כמו החייאה, דיאליזה, טיפולים כימותרפיים וניתוחים. אך חובה להצניק לו טיפולים נלווים כמו הזנה מלאכותית, תרופות וטיפולים מקלים, וטיפול במחלות נלוות אחרות. ב. חולה שההצרכה היא שלא יחיה יותר משבועיים - כאשר החולה סובל סבל משמעותי, ונקבע לפניו כי אינו רוצה שחיו יוארכו, החוק מחייב שלא לתת לו גם טיפולים נלווים (למעט נוגזים ובאחד מהם לא תורמים לסבלו).

בחוק נכללו איסורים מפורשים על פצולות מסוימות גם אם מדובר בטיפול רפואי שמטרתו להמית, לצרום מוות, לסייע בהתאבדות "בין שהיא נצטית מתוך

חסד וחמלה ובין שלא, ובין לבקשת החולה הנוטה למות או אדם אחר ובין
 שלא" (סעיף 19-20).

החוק תואם את צמדתם ההלכתית של פוסקים רבים שעסקו בסוגיה זו.

23. האם מוכרים לך סיפורים כאלו? ספר מה הייתה המציאות? מה החליטו? מה
 עשו? מה הייתה תגובת בית החולים? ... מה אתה מרגיש עם הסיפור? ...

הרה אליעזר וולדינברג, שו"ת ציץ אליעזר, חלק ה רמת רחל סימן כט

"אסור לנו לעשות דבר לקרוב מיתנו [של האוסס] והעולם ומלואו של הקב"ה
 וכך רצונו יתברך, וכך שכן אסור לעסוק בעצדו בארון ותכריכים וקבורה בעודו
 חי" (ערוך השולחן יורה דעה סימן שלט סעיף א).

(א) כמה משוכחת וקולצת היא הסברתו זאת של ערוך השולחן בטענה של
 הלכה זו דמשום כך אסור לעשות שום דבר לקירוב מיתנו של האוסס עם
 כשמטעם הרבה באסיסתו וטוב לו המוות. מפני שהעולם ומלואו של הקב"ה
 וכך רצונו יתברך, ואיש בער ולא ידע וכסוף לא יבין זאת דרכי ההנהגה של
 גדולי הצעה ורבי הצליחיה עם בריותיו ולכן אינו מורשה לבוא בסוד אלוה.

מיסוד סברא זאת נובע עם הדין של אין אדם רשאי לחבול בעצמו... ומכך שכן
 לקפח את חייו, והיינו מפני שפס האדם אינו קנינו שלו אלא קנינו של הקב"ה.

24. חפשו מי היה רבי אליעזר וולדינברג? במה עסק? האם תחום הרפואה היה
 מוכר לו?

---

25. למה לדעתו, עדיף להניח לחולה לסבול מאוד, גם אם כל כך קשה לחולה, שאומר במפורש כי "עדיף לו המוות"?

---

26. הרב אליעזר אומר "ואיש בער לא ידע..." מה לדעתו, אנחנו לא יודעים?

המשק דבריו:

(ב) ומכאן תשובה נמרצת ומחאה חריפה כלפי אי אלה מרופאי זמנינו המצדדים בהתרת רצח מתוק חמלה כאשר מחלה ממארת קוננת בתוק זופו של אדם וזכרמת לו ייסורי מות ואין מלך ומרופה לה, והוא להמית את החולה או על ידי הזרקת סמי מות על ידי רופא או על ידי יצוץ וסיוצ לחולה עצמו לשתייית רצף. דכאמור שני האופנים האלה אסורים בהחלט על פי דין תורה, והעושה כן לרצח נפשות יחשב, ודע יחשב לאיש ההוא, דאף אחד מיצורי תבל אינו בעלים על נפש אדם, לרבות עם האדם על עצמו שאין לו רשות על נפשו כלל ואינו קנינו, ולא יכול להוציא נתינת רשותו על דבר שאינו שלו אלא קנינו של הקב"ה שהוא הנותנה והוא הנוטלה בלבד.

כאשר מצינו במסכת עבודה זרה י"ח ע"א אצל רבי חנינא בן תרדיון שכרכוהו בספר תורה והקיפוהו בחיילי למורות והציתו בהן את האור והביאו ספואין של מצר ושראק במים והניחוט על לבו כדי שלא תצא נשמתו מהרה, וכאשר תלמידיו יצלו לו שיפתח כיו ותכנס בו האש השיב להן מוטב שיטלנה מי שנתנה ואף יחבל הוא בעצמו. והלכה פסוקה היא ברמב"ם (הל' רוצח ב, ז): "אחד ההורג את הבריא או את החולה הנוטה למות ואפילו הרג את האוסס - נהרג עליו".

27. מי היה רבי חנינא בן תרדיון? למה הרגו אותו?

---

28. מה פסק הרמב"ם לגבי מי שעשה משהו לאדם גוסס, וגרם למותו?

---

29. מה טענת הרופאים המבקשים להתיר להם, לאפשר לחולה סופני הסובל מאוד, ומבקש למות, שיהיה מותר להם להניח ליד החולה כוס רעל, שתביא למותו. להסביר לו מה יקרה אם ישתה את הרעל, ולתת לו להחליט אם לקחת בעצמו את הכוס, לשתות ולמות. בלי שהם ישקו אותו בעצמם ברעל?

---

30. עם מי אתה נוטה להסכים יותר, לרופאים הללו, או לרבנים האוסרים זאת? למה?

המשק שו"ת ציץ אליעזר:

אל כל פנימ אין כל יסוד על היתר ואין כל רשות לרופאים להחליט על דרכי טיפול מות בחולה יהיה מצב סבלו כרוצ באשר יהיה, ותהיה החלטתם לאי יכולת ההראתו והבאת הטבה במצבו באשר תהיה, ואם יהינו לעשות חליפה כן איך אם יתעטפו בטלית על חמלה ומצפה חסד בקיצור סבלו על ההואק למות, בכל זאת לרוצחית אמורים יחשבו ודינם חרוץ בספרות ההלכה על תורתנו הקדושה.

31. כיצד פוסק הציץ אליעזר דין אדם שהמית המתת חסד?

---

32. קרא בשמואל ב' פרק א'. מי הרג את מי, לבקשת ההרוג? מה היה דינו עיי דוד המלך?

המשק שו"ת ציץ אליצור:

ולו הכף מלבד מה שברור דכפרוץ הדבר יביא בעקבותיו גם לרצח ושפיכת דם
נפשות אביונים נקיים אשר יכלו גם להתרפאות, ואלו כף פנימית להניח לידי
הטבה מסבאט וצערט,

דכאשר ידוע מתברר בהרבה פעמים שהרופאים טעו בקביעת הדיאגנוזה של
החולה ואת אשר חרצו דינו למות של לתחייה וקט ממחלתו ויחי.

וצוד זאת, דמלמן לממן בא לפנינו מן החדש תרופות חדשות שיש בכוחן לרפאות
מחלות כאלה אשר עד כה לא ידעו הרופאים מלור להט, ואם כן מי יודע מה
שיכול עוד להוולד ביום בהיר אחד תרופות חדשות גם לאותן המחלות
הממאירות שאין עוד כף תרופה להט כיום הנה. וכבר אמר החכם מכל אדם
לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים.

אק אין אנו צריכים לכל זה מכיוון שכאמור הדבר ברור על פי ההלכה
שקירוב מיתה לאדם אשר עוד נשמה באפו יהיה מצב חיותו אינה שיהיה
לרצוה ממע תחשב...

33. בקטע זה, מעלה הרב 3 סיבות נוספות, למה אסור לעשות המתת חסד. מהם
הסיבות?

- א. זה עלול _____
- ב. בהרבה מקרים _____
- ג. יכול להיות ש _____

34. האם לדעתך, הסיבות האלו, הן סיבות הלכתיות? למה?

_____

_____

35. לפי דבריו בסוף (אך איך אנו צריכים...), האם לדעתו, הטיעונים האלו הם
טענות הלכתיות, או וויכוח על מציאות?

_____

_____

הרב שלמה זלמן אויערבך, שו"ת מנחת שלמה, חלק א סימן 3א סעיף כד
 רביע מתלמידי בשאלה זו על טיפול בחולה אדם, ... אך מסתבר שאם החולה
 סובל מכאבים ויסורים גדולים או אפילו סבל נפשי חלק מאוד, חושבני שאוכל
 וחמץן לנשימה חייבים ליתן לו גם נאד רצון,

אבל מותר להימנע מתרופות האורחות סבל לחולה אם החולה דורש את זה.
 אולם אם החולה ירא שמים ולא נטרפה דעתו רצון מאוד להסביר לו שיהיה שזה
 אחת בתשובה בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, וכמו שמצינו באמרא מסכת
 סוטה (דף כ' ע"א) שנה "זכות" לסבול ז' שנים מאשר למות מיד.

36. לפי הרב אויערבך, ציין מה חייבים לתת לחולה, גם בניגוד לרצונו

---

37. לאיזה טיפול, זכותו של החולה להתנגד, ע"פ ההלכה?

---

38. כיצד אתה מבין את ההבדל בין מה שחייבים לתת לחולה, לבין הדברים
 שזכות החולה לסרב להם?

---

39. האם הרב אויערבך מאמין כי "טוב לסבול"?

---

40. האם אתה מסוגל להבין את ההגיון בתשובה לשאלה הקודמת?

ניתוק חולה ממכשיר הנשמה

הרב ישראל מאיר לאו, שו"ת יחף ישראל, חלק א סימן פא

כתב הרמ"א (יורה דעה סימן שלט סעיף א):

וכן אסור לצרוב לאמת שימות מהרה, כגון מי שהוא אוסס זמן ארוך ולא יוכל להיפרד, אסור להשאט הכר והכסת מתחתיו... וכן לא יזינו ממקומו... אבל את יש עט דבר שצורט ציכוב יציאת הנפש... מותר להסירו משם, דאין בזה מצשה כלל אלא שמסיר המנוצ.

41. מי היה הרמ"א? איזו עדה קיבלה את הפסקים שלו? האם פסקי ההלכה שלו כתובים בספר שלו?

שמו היה _____
ה_____ פוסקים לפי הפסיקה שלו.
את הפסקים שלו פרסם _____

42. עיין בדברי הרמ"א. האם לדעתך, לפי הרמ"א מותר לנתק מכשיר הנשמה, אם אני יודע שבלי מכשיר ההנשמה החולה ימות מיד?

_____
_____
_____

המשק דבריו: והנה בזמנינו נפוצה השאלה על ניתוק חולה מסוכן ממכונת הנשמה מלאכותית, ולכאורה זהו ממש הדין שכתב הרמ"א שהאנו ברוש דברנו. אלא שצריך צדיין לבאר את אדרי ההלכות בזה. ולכאורה נראה לאמר כק, שבאמת יש לחלק בין צעיית רפואה, לצעיית דבר שאינו רפואה אלא הוא רק איזו שהיא צצה למנוצ את יציאת הנשמה.

43. האם לדעתך, מכשיר הנשמה הוא מכשיר שמאריך חיים, או רק לא מאפשר לחולה למות?

_____
_____
_____

44. האם לדעתך יש לשאלה הקודמת תשובה אחת הנכונה תמיד? למה?

_____
_____

המשק דבריו: דאמנט יש מצוה של השבת אופו שחייב כל אחד מישראל להציל את חייו של חברו באיזה אופן שיוכל. ברט דברים אלו אמורים רק אם על ידי ההצלה עצמה ישנו סינוי בעצם טבעו של החולה שאפשר לו להמשיך לחיות, וכאן בסוגיא ביומא (פ"א ע"א) קדין של נפלה עליו מנולת שמחללים שבת עם לחיי עצה, והיינו שמפני את המנולת, מפני שהאדם עצמו יוכל לחיות יותר זמן אם לא תהיה המנולת עליו מאשר כשהוא מתחתי, ונמצא דאדרבה יש עליו דבר חיזוני המעכה את המשק חייו, ובודאי שחובה להסירו. וכמו כן חובה עליו לעשות הכל למצן חולה להמשיך את חייו אפילו חיי עצה כל דהוא, אם ההצלה היא כפי טבעו של צולט, והיינו להאכילו ולהסקותו וכדומה. וכן כל מיני רפואות חובה לעשות לו, הואיל ועל ידי הרפואה ישנו סינוי מהותי באופן עצמו ביחס למחלה, מפני שכעת יכול האיש להתאבר ולחיות.

45. נסכם את דבריו בקטע זה: במקרה שהטיפול משנה את הגוף, למשל

_____, כמו לתת אינפוזיה כדי שהחולה לא

_____. אלו דברים

ש _____ לתת לחולה, כי אם לא נתתי, אני

המשק דבריו: אבא אם הצנין הוא הפוק, שאין כל אפשרות להאריק את חייו באופן הטבעי שלהם, אלא לפי טבעו של צולט חייו הולכים ונמארים, ואנו צושים בעולה צדדית המונעת את אמר חייו מבלי שיש סינוי מהותי באופו עצמו, וצט אין לה כפי הטבע עצמו, באופן כזה אין כל מצוה להאריק את החייט, ועל מקרה זה לא נאמרה מצות השבת אופו, שהרי באמת אין בזה שום השבת האיש, כיוון שלאחר המעשה האיש יהיה באותו מצב שהיה מבלי כל תוספת כח עמידה כנאד מה שנאלר עליו.

46. נסכם את דבריו בקטע זה: אם הטיפול לא יעזור לגוף

_____, אלא רק לא יאפשר לגוף

_____, אז הדין הוא ש _____ לנתק

את מכשיר ההנשמה, ולגרום

ל

47. האם לדעתך יש הבדל בין השאלה, האם מותר לחולה להגיד מראש "אל תחברו אותי למכשיר הנשמה, ואם אמות, אמות"... לבין חולה המחובר למכשיר הנשמה, ורוצים לנתק את המכשיר? מה ההבדל?

המשך דבריו: ומעתה יש לראות לצנין הפסקת מכונת הנשמה, ובאמת אין כל האופנים שווים, ובדאי שאם לפי אומדן הרופאים אין תוצאת וסיכוי כל שהוא שצ'ל יד'י פצולות ההחייאה ה'ל'לו יחזור החולה לחיים, אלא כל המצבים אינם אלא למנוע יציאת נשמה, יש לדון שפצולות אלו דומות למה שהאנו מהפוסקים שאלו מצבים שאינם אלא מצבים את יציאת הנשמה, ואין חיוה לצעותם, וכפי הצולה מהספר חסידיים (סימן תשכ"ג) גם כן יש למנוע מלצעותם. וכאמור כאופן שהנידון הוא שכל פצולת ה'ל'ב והריאות נצטית בצורה מלאכותית לרידא, והט עצמת אין להט כושר וכוח תפקוד.

48. לו היינו עוצרים את הקריאה, לאחר הקטע הזה. האם לדעתו, בכל מקרה מותר לנתק מכשיר הנשמה, ולגרום למותו של החולה? או שלדבריו, מותר לנתק מכשיר החייאה, רק במקרה מסוים? אם כן, באיזה מקרה מותר לנתק את מכשיר ההנשמה?

---

49. הרב אויירבך אומר שכל ההיתר לנתק את מכשיר ההנשמה, הוא בתנאי

ש

מחייב הרב אויירבך: אלא יש להדגיש שג'נה עצמו לא ס'י [מספיק], הואיל ויש מקרים שצ'ל יד'י הפצולות ה'ל'לו חולקים איברים אלו לתפקודם. אלא כאן

הנידון לִהְתִּיר הוּא בַּמִּקְרָה שֶׁעַם נִהְרָסוּ כִּבְר תַּאֲי הַמּוֹח בְּאֵלֶּף חוֹסֵר חַמְצוֹן,
וּמֵאֵילָא אֵינן כֹּף תּוֹחֵלֶת בְּחַיִּים הַלָּלוּ, וּבִלְי הַמַּכּוֹנּוֹת הַמַּפְצִילּוֹת אֵיבְרִים אֵלּוּ
בְּצוּרָה מַלְאכּוֹתִית הִיָּה הַחוֹלֶה מֵת מִיַּתֶּת עֲצָמוֹ, וְאֵנּוּ מַחֲזִיקִים אוֹתוֹ בְּחַיִּים
בְּנִיטוֹד לְמַצֵּב הַטְּבָעִי שֶׁלּוֹ.

50. לאחר קריאת הפיסקה הזאת. רק באיזה מקרה מתיר הרב לנתק את מכשיר
ההנשמה?

---

51. האם אתם מכירים מקרים שבהם מחברים אדם למכשיר לב ראה, למרות
שכבר הוגדר כמת? מתי ולשם מה עושים זאת?

מִסִּיב הֵרֵב אֶת הַתְּשׁוּבָה: וְהוֹאִיל וְנוֹשֵׂא לֵב הוּא דִּינִי נִפְשׁוֹת מַמֵּ, מִן הֶרְאוּי
לְהַדְגִּים כִּי לֹא בִּאתִי לְהַכְרִיז אֶת הַהֲלָכָה, אֲלֵא כְּדֶרֶךְ שְׂקָלָא וְטְרִיא, וְלִזְקֵנִי
וְאֲדוּלָּי הַפּוֹסְקִים שֶׁדוֹר הִ' עֲלִיהֶם יָחִיו, לְהֵט מִשְׁפֵּט הַבְּכוּרָה לְפָסוֹק בְּכֹף מִקְרָה
וּמִקְרָה לְאֹפּוֹ, כִּי אֵינן לְלִמּוּד מִמִּקְרָה אַחַד לְמַסְנֵהוּ בְּעִנִּין כֶּה חֲמוֹר כֹּאשֶׁר
הַהֲלָכָה תִּלְוִיה מַמֵּ בְּהַדְגָּלִים שֶׁל כּוֹטֵט הַשְּׂעָרָה בֵּין מוֹת וְחַיִּים, וּבּוֹדָאֵי שֶׁאֵינן
לְרוֹפְאִים לְעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה לְפָנָי הַתִּיַּעֲצוֹת הַלְּכִתִּית בַּמִּקְרָה הַנִּידוֹן.

52. לאחר כל הדיון הארוך. האם הרב אומר שמי שקורא את התשובה הזאת, כבר
יכול להחליט לבדו מתי מותר לנתק מכשיר נשימה? למה?

---

53. מי צריך להיות בדיון בשאלה האם להסכים לנתק מכשיר לב ראה. רק רב גדול? רק רופא בכיר? האם זו החלטה של המשפחה? האם נכבד מכתב שכתב החולה, ובו ביקש שבמצב כזה, שינתקו את המשירים, ושיתנו לו למות? הבע את דעתך בנושא.

ולסיום...רפלקציה.... שתף אותנו מה לקחת מהעבודה לחיידך? איך חשת בזמן הלימוד וההתעסקות בנושאים כאלו? מה תוכל להציע לנו להוסיף, לשנות או להוריד.... וכל דבר אחר שתרצה לשתף בו אותנו.

---

*יהי רצון שנלכה כולנו לבריאות איתנה, חיי ציה ותרומה
לחברה. מתוק בריאות אושר וצושר.*